

Svoboda, človekovo dostojanstvo in enakopravnost pred zakonom so vrednote, ki si jih je naša kultura izborila v krvi in ob nepopisnih mukah in žrtvah v teku stoletij. Evropa je morala biti v svoji zgodovini večkrat prepojena s krvjo, preden so se te vrednote uveljavile in postale bistven del naše kulture. V tem evropskem prostoru humanizma se je zasidral naš zgodovinski spomin, na katerem slonijo humanistične vizije slovenske kulture.

Res je, da nas preteklost obremenjuje v večji meri kot naj bi se ukvarjali z vizijami o prihodnosti. Res je, da smo si zgradili mit, da smo bili v teku zgodovine izjemne žrtve in to brez konca in kraja proslavljamo in vgrajujemo v svojo identiteto. Problem vidim v tem, da se preteklosti spominjamo preveč retorično in z velikim čustvenim nabojem, kar ni najbolje za bolj odmaknjeno in objektivno ocenjevanje zgodovine. S pesimizmom in ravnodušnostjo, ki prepogosto prenevata naše javno življenje, izpademo, kot da smo že večno vkovani v neko temno usodo, ki stalno preži po našem življenju.

Zavedam se, da smo v dilemi. V dilemi, ki jo ustvarja nič kaj obetavna politična realnost in dokaj prozorna igra ter žolčno manipuliranje z zgodovino s strani trenutnih političnih mogotcev v deželi in v obeh državah, tako v Avstriji kot v Sloveniji. Mislim na zgodovino antifašističnega boja. V tej igri potrebujemo več samozavesti, več korajže za posredovanje in ofenzivno tolmačenje naše preteklosti. Z velikim zadoščenjem ugotavljam, da o kulturi spominjanja ne govorimo samo ob naših partizanskih spomenikih, ampak kultura spominjanja, ki sloni na humanih vrednotah antifašizma, postaja vedno bolj nesporen del naše zgodovinske identitete.

Toda bodimo pazljivi: Poigračkanje s tistim predelom zgodovine, ki je v širši razsežnosti državotvorna za identiteto avstrijske in slovenske države, postaja spet predmet vsakdanje politike z jasno računico. Vprašanje krivde s porastom desne politične ideologije dobiva zaskrbljive razsežnosti. Če je doslej vladal bolj ali manj molk, se ta sedaj spreminja v agresivno revizijo avstrijske in slovenske zgodovine. Naj navedem samo zgovoren primer za ilustracijo: v Sloveniji predseduje vladi Janez Janša, politik, ki antifašistično gibanje označuje kot globalno teroristično organizacijo (na instagramu leta 2021).

Tako očitno prevrednotenje zgodovine iz vidika novih političnih mogotcev dobiva zaskrbljive konture: to so ponovni poskusi kriminilizacije

partizanskega boja, to so novi napadi na pridobljene antifašistične vrednote današnjega časa.

Nikakor nimam namena ustvarjati pesimistične podobe o politični klimi, vendar pa mislim, da se moramo potruditi za jasne in trezne ocene, ki nam bi dajale dovolj sposobnosti, da bi videli, da so v nevarnosti osnovne človeške sposobnosti in da vzpon avtoritarnih družbenih struktur hitro prispeva k novemu, avtoritarnemu vrednotenju družbene morale in družbene sociale.

To je objektivna nevarnost za EU, ki ne združuje samo kapitala, temveč se opira na skupno odklanjanje rasizma, nacionalizma in ksenofobije. Je že res, da se te negativne vrednote ne pojavljajo samo v Avstriji in Sloveniji, vendar v Avstriji desni ekstremizem čaka na priložnost za prevzem politične oblasti, v Sloveniji pa po novem vladajo tisti, ki želijo pisati zgodovino na novo in zaigrati na strune najnižjih instinktov, samo ljubja, nestrpnosti do bližnjega, nesolidarnosti ter sovraštva do drugačnosti in drugih.

Politična klima dopušča radikalno in grobo retoriko, sovraštvo, ki ga ustvarjajo zaenkrat besede. Vendar, kako daleč smo od besed do dejanja, nam je že večkrat povedala zgodovina. Mislim, da ne bi smeli podcenjevati in omalovaževati agresije, ki jih prinašajo besede. Drugi nas bodo razumeli, če bomo sami razumeli nauk, ki nam ga je dala zgodovina.

Zato tudi ob vseh pomislekih okoli partizanske epopeje koroških Slovencev brez sramu javnosti

lahko dokazljivo povemo, , da npr. v primeru tim. odvedencev gre v večini primerov za ljudi, ki so bili obremenjeni deloma že z nacistično ilegalno pred vojno in deloma pa z nacističnimi grozodejstvi med vojno. O tem govorijo angleški dokumenti, medtem ko o tem koroški dokumenti še vedno bolj ali manj molčijo. Da ne bo nesporazumov, obsojam vsako nasilje. Vendar razlikujem medtem, kdo je bil storilec in udeležen na strani agresorja v svetovni moriji in kdo se je temu zločinu uprl.

Prevrednotenje koroške in slovenske zgodovine se ne ustavlja pri enačenju žrtev na obeh straneh, ampak skuša vlogo storilca subtilno podtakniti slovenskim partizanom. To pomeni postopoma legitimirati zločinska dejanja koroških nacionalsocialistov na eni strani in belogardistov na drugi strani.

Spoštovani!

Uvodoma sem rekel, da svojo lastno zgodovino pojmuje preveč v vlogi žrtev. Slovenski partizani se niso postavili v to vlogo, ampak so dali in prevzeli pobudo, da je samo aktiven boj alternativa avtoritarnemu nasilju nacističnega kova. V vlogi žrtev ni perspektiv, žrtve so vedno v podrejenem položaju, kot žrtev je človek bitko zgubil. Žrtve praviloma umolknejo. Molk zaradi strahu je grozen, molk zaradi lojalnosti še hujši. Zato premislimo sami samozavestno, kaj je naša zgodovinska podoba in ne dopuščajmo, da bodo nam vzeli historično legitimacijo, s katero smo bili

pravičen boj antifašizma v tej deželi. Če so nam zgodovina, jezik in kultura vrednote, bo potrebno tudi nekoliko več subjektivne volje, več pripravljenosti in angažmaja, da bomo svoje pozitivne zgodovinske izkušnje z večjo ofenzivnostjo in z večjo učinkovitostjo uveljavljali v javnosti Koroške in tudi v javnosti Slovenije.

Spoštovani!

Desni ekstremizem, ki spet doživlja nov razcvet po vsej Evropi, bi imel manj prepričevalne moči, ko bi se vsi resneje ukvarjali z antifašističnim naročilom današnjega časa, z grozotami, ki jih dandanes povzročata sovraštvo do tujcev in rasna nestrpnost. Generacijam, ki niso trpele vojnega nasilja, ampak so zrasle v izobilju, je teža zgodovinskih izkušenj neznana. Številne besede ne zaležejo, primanjkuje zgodovinske zavesti. Tem lažje se prenašajo vojne travme, ki so pravo strelivo za populistične politike v zlorabo za svoje nacionalistične naboje. Tako tudi lažje postaja moč pozabe in zamolčevanja pravilo življenja. Kritičnosti primanjkuje zaradi strahu pred negativnimi posledicami, rezultat je politični molk drugače mislečih in umik iz političnega dogajanja. Koroška je kot zgleda preizkusna dežela. Na te preizkuse pa moramo biti pripravljeni. Saj ne bomo sami pobegnili iz zgodovine in sedanosti. Izkoristimo evropska pravila igre in dajmo našim manjšinskim pravicam več demokratične teže. Tudi Peršman nas opozarja, da naj bi za demokracijo več iztržili. Iztržimo vsaj

nekaj za mlajše generacije, ki naj bi spoznale in že spoznavajo, da je Peršman kot simbol trpljenja in upora koroških Slovencev najvidnejša demokratična izpostava koroške zgodovine. Izrinjanju preteklosti s prisilnim pozabljenjem mlade generacije že uspešno kljubujejo, kar dokazujejo antifakampi slovenske študirajoče mladine v sodelovanju z mladimi generacijami drugih narodov. Peršman postaja simbol za ojačeno dejavnost o preučevanju polpretekle koroške zgodovine. Policijski incident julija lani na spominskem obeležju »pri Peršmanu« in poskusi revizije slovenske zgodovine s strani desnega populizma nas opozarjajo, da moramo biti pripravljeni in solidarno braniti vrednote antifašizma po vsej Evropi.